

практичної моделі якостей особистості ефективного менеджера дозволяє простежити три основні тенденції. По-перше, це функціональний підхід, який ґрунтується на відповідності якостей ефективного менеджера основним функціям управлінської діяльності. По-друге, так звана «концепція якостей» керівника або особистісний підхід, сформульований на основі аналізу особистості керівників, які відрізняються успішністю управлінської діяльності. По-третє, це «ситуаційна теорія» якостей менеджера, яка виходить з того, що керівна поведінка і особистісні характеристики управлінця залежать винятково від завдань і особливостей керованої системи та від специфіки ситуацій, з якими частіше за все доводиться стикатися.

Узагальнюючи різні підходи до характеристик і здібностей ефективного управлінця, можна сформулювати такі висновки. Поняття «соціальний інтелект» безпосередньо не існує в жодному з переліків професійно важливих якостей менеджера. Водночас, істотне місце в структурі ПВЯ відводиться комунікативній компетентності, товариськості, вмінню впливати на людей, вмінню розв'язувати проблеми міжособистісної взаємодії, тобто якостям, які відносяться до сфери соціального інтелекту. Крім того, в кожному з розглянутих переліків ПВЯ обов'язково є «інтелектуальні здібності», «особливості мислення», «здатність розв'язувати», «вміння передбачувати» тощо, і це дає привід вважати, що характеристики соціального інтелекту також існують імпліцитно в цих структурах ПВЯ, однак самотійно не представлені.

Список використаної літератури:

1. Психология менеджмента / Под ред. Г.С. Никифорова. – СПб, 1997.- 346 с.
2. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології: навч. посіб. / В.В. Рибалка. – К.: ІППО АПН України, 2006. -256 с.
3. Свенцицкий А.Л. Социальная психология управления/ А.Л. Свенцицкий. – Л., 1986. – 176 с.

Проскура Володимир Федорович,
д.е.н., проф., завідувач кафедри менеджменту та
управління економічними процесами,
Ломова Каріна Ігорівна,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
спеціальності «Менеджмент»,
Мукачівського державного університету

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість – це багатогранне, складне і широке поняття. У вітчизняній та зарубіжній літературі автори не прийшли до однозначної інтерпретації його значення. У багатьох виданнях фінансова стійкість

прирівнюється до стійкості, фінансової незалежності, рентабельності та ліквідності. Але, на нашу думку, такий підхід авторів неправильний, а платоспроможність, фінансову незалежність, ліквідність і прибутковість можна розглядати як показники, які її визначають.

Доцільно розглянути основні підходи та інтерпретації терміну, який ми вивчаємо. Виділяють три найбільш популярних підходи до визначення фінансової стійкості.

Прихильники першого підходу вважають підприємство фінансово стійким, якщо воно має фінансові ресурси для своєчасного погашення своїх фінансових зобов'язань.

При такому підході фінансова стабільність компанії оцінюється за рахунок використання абсолютних (власного капіталу, прибутку тощо) та відносних (повернення активів, капіталу тощо) нормативів.

Недоліком даного підходу є те, що застосовувані коефіцієнти носять короткостроковий і середньостроковий характер, відповідно вони не характеризують стратегічний розвиток організації. На наш погляд, буде доцільно також використовувати показники, що характеризують зв'язок підприємства з його зовнішнім економічним середовищем господарювання, тому що стан і особливості ринку безпосередньо впливають на стійкість підприємства.

Прихильники другого підходу фінансову стійкість пов'язують не тільки з оцінкою величини, але і структурою капіталу підприємства.

В рамках даного підходу основою для аналізу виступають показники, що характеризують величину власного майна та його структури. Одним з популярних варіантів визначення величини власного майна та його структури є визначення суми чистих активів відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності. За Міжнародними стандартами фінансової звітності під прибутком розуміється сума чистих активів, яка в кінці звітного періоду повинна перевищувати суму чистих активів початку звітного періоду після вирахування всіх розподілів і внесків власників протягом даного періоду, а також після усунення спотворюючого впливу інфляції на облікові дані.

Сьогодні застосування міжнародних стандартів фінансової звітності при аналізі фінансової стійкості необхідно для його вдосконалення.

Третій підхід розглядає аналіз фінансової стійкості як механізм захисту підприємства від ризиків. В рамках даного підходу кількісний аналіз фінансової стійкості проводиться за допомогою застосування кореляційно-регресивних моделей факторних взаємозв'язків.

Використання основних положень даного підходу при проведенні аналізу фінансової стійкості можна розглядати як один із напрямів вдосконалення методики проведення аналізу в сучасних умовах. [3]

Порівняння різних підходів до трактування досліджуваного поняття показує, що фінансову стійкість необхідно аналізувати, використовуючи різні системи показників, які застосовуються в рамках вище розглянутих підходів.

У вітчизняній практиці застосовуються такі методи аналізу фінансової стійкості:

1. Горизонтальний аналіз, суть якого полягає в порівнянні кожної позиції з

попереднім періодом. Результати горизонтального аналізу дають оцінку змін основних показників бухгалтерської (фінансової) звітності. Даний метод застосовується при вивченні балансу. Недолік горизонтального аналізу полягає в непорівнянності даних в умовах інфляції. Для подолання даного недоліку необхідно проводити перерахунок даних.

2. Вертикальний (структурний) аналіз застосовується для визначення структури підсумкових фінансових показників. При цьому можна виявити вплив кожного показника звітності на результат в цілому. Найчастіше розглянутий метод використовується при аналізі структури балансу шляхом розрахунку питомої ваги окремих статей балансу в загальному підсумку або в розрізі основних груп статей. Особливість вертикального аналізу полягає в можливості представлення структури показників в динаміці. Це необхідно для контролю і прогнозування структурних змін у складі активів і пасивів балансу підприємства.

3. Трендовий аналіз - це один з різновидів горизонтального аналізу, який використовується для порівняння показників більш ніж за три звітні періоди. При цьому для проведення довгострокових порівнянь використовуються індекси.

Суть трендового аналізу полягає в порівнянні кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів для визначення тренду. Тренд - основна тенденція показника. Для розрахунку серії індексних чисел необхідно вибрати базисний рік для всіх показників. В якості базисного року найкраще вибрати звітний рік, який в сенсі підприємницьких умов є типовим. При використанні індексних чисел процентні зміни повинні трактуватися тільки в порівнянні з базисним роком.

Цей вид аналізу носить перспективний, прогнозний характер, і застосовується для складання прогнозу за окремими показниками фінансової діяльності або щодо фінансового стану підприємства в цілому на майбутній період.

4. Порівняльний аналіз застосовується фінансовим аналітиком для порівняння окремих показників фінансової діяльності підприємства. Використання даного методу дозволить виявити подібності та відмінності однорідних об'єктів, а також визначити зміни в рівні окремих економічних показників, спостерігати тенденції та закономірності їх розвитку.

5. Факторний аналіз - це метод, що дозволяє вивчити вплив факторів на величину результативного показника. Факторний аналіз є прямим, якщо результативний показник ділиться на складові частини, і зворотним, якщо окремі елементи з'єднуються в загальний результативний показник.

На даний час актуальними методами для аналізу фінансової стійкості підприємства є наступні:

- метод оцінки чистих активів;
- коефіцієнтний метод;
- метод оцінки забезпеченості власними оборотними засобами на основі визначення співвідношення запасів і джерел їх фінансування;
- аналіз і оцінка динаміки структури активів з позиції створення передумов для забезпечення фінансової стійкості [2].

Метод оцінки чистих активів знайшов законодавче закріплення в Порядку оцінки вартості чистих активів акціонерного товариства (Наказ № 1456 від 23.12.2019 «Про затвердження Порядку визначення оціночної вартості пакетів

акцій акціонерних товариств, що пропонуються для продажу на аукціоні.» Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 березня 2020 р. за № 242/34525). Даний нормативний правовий акт визначає порядок оцінки чистих активів і включає до складу активів, що приймаються до розрахунку необоротні та оборотні активи.

Згідно з Порядком, чисті активи представляють собою величину, яку розраховують шляхом вирахування із суми активів акціонерного товариства, прийнятих до розрахунку, суми його пасивів, що приймаються до розрахунку.

Коефіцієнтний метод є найбільш поширеним серед аналітиків і являє собою розрахунок сукупності показників коефіцієнтів. За результатами розрахунку значень показників можна визначити тип фінансової стійкості підприємства, сформулювати на цій основі обґрунтований висновок і розробити комплекс заходів, спрямованих на стабілізацію значень коефіцієнтів.

В рамках даного методу виділимо два напрямки:

- розрахунок значень коефіцієнтів, що характеризують структуру капіталу. До них відносяться коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами та ін. ;

- розрахунок значень коефіцієнтів, що визначають рівень покриття зобов'язань. До них відносяться коефіцієнт покриття відсотків, коефіцієнт грошового покриття, коефіцієнт повного покриття витрат на обслуговування боргу та ін.

У теорії економічного аналізу розроблено велику кількість коефіцієнтів, які характеризують рівень фінансової стійкості. Більшість показників фінансової стійкості відображають відношення різних комбінацій статей балансу (переважно пасивів). Вивчення законодавчої бази дозволяє зробити висновок, що різні нормативні правові акти перераховують різні системи показників для аналізу фінансової стійкості, що робить неможливим зіставлення результатів аналізу. Крім того, постійні зміни в формах бухгалтерської звітності викликає певні зрушення в нормативних значеннях окремих показників фінансової стійкості.

Список використаної літератури:

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. Я. Базилінська – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.

2. Грицюк М. Розробка системи показників для оцінки фінансово-економічної стійкості підприємств: Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції 20–22 січня 2010 року. – Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1033>

3. Коваленко В. В., Суганяка М. В., Фучеджи В. І. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання [Текст]: монографія / В. В. Коваленко, М. В. Суганяка, В. І. Фучеджи. – Одеса:, 2013. – 381 с.

4. Лазоренко В. В. Інформаційні технології оцінки фінансової стійкості підприємства / В. В. Лазоренко // Економічний аналіз. – 2017. – Том. 27. № 2 – С. 156–161.

5. Рахнянська О. П. Економічна стійкість підприємства. – Національний авіаційний університет, м. Київ – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/ejournals/SIEE/2009_2/Rahnanska_209.htm

Процишин Оксана

к.е.н, доцент,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ ПРОСТОРОВИХ СИСТЕМ

Конкуренція як невід’ємний атрибут і ознака сучасних ринкових відносин господарюючих суб’єктів зазнає трансформацій, обумовлених змінними умовами функціонування просторових систем, чим і викликає постійний науковий та практичний інтерес.

Дослідження конкуренції триває вже четверте століття. Перші наукові дослідження конкуренції як системи економічних відносин належать фізіократу Р. Ж. Тюрго у 18 ст., теорію якого розвинув А. Сміт і сформував відомий принцип «невидимої руки». З того часу багатогранні дослідження конкуренції поглибилися і удосконалилися, розширився понятійний апарат. Зокрема, А. В. Келічавий [2, с. 62] виокремлює чотири етапи у дослідженні розвитку конкуренції: поведінковий, структурний, функціональний і стратегічний, кожний з яких характеризується особливостями, зумовленими змінами у розвитку економічних систем. У своїх працях науковці різних економічних шкіл та напрямів досліджували економічний зміст конкуренції, види та типи, причини виникнення, умови функціонування, механізми дії, функції, наслідки, методи регулювання. У контексті конкуренції розглядаються такі поняття і терміни як конкурентне середовище, конкурентний статус, конкурентні переваги, конкурентна стійкість, конкурентні відносини, конкурентна боротьба, конкурентний процес, конкурентний потенціал, конкурентна стратегія, конкурентна політика, конкурентний розвиток.

З огляду на те, що просторові форми організації економічної системи є структурними елементами суспільних відносин, їм притаманні прояви конкуренції, і відповідно конкурентний розвиток. Зокрема, В. І. Дармограй визначає три складові просторової конкуренції: конкуренція у просторі, конкуренція за простір, і конкуренція просторів [1, с.44].

У сучасних умовах турбулентності («спонтанне виникнення процесів, що формують нові просторово-часові структури у відкритих нестаціонарних системах, якими є економічні» [3, с. 20]) для просторових форм організації бізнесу конкурентний розвиток можна вважати як один із основних факторів, що формує нові якості конкуренції, на основі яких можна окреслити тенденції її розвитку. На нашу думку, основними характерними тенденціями розвитку конкуренції просторових систем є такі:

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>